

quis dubitet, an plene consenserit, et timorata sit conscientia, peccatum mortale abhorrens, eique dissentire solitus, praesumendus est non plene consensisse, licet aliquam in repellendis tentationibus negligentiam admiserit; secus est iudicandum de viro perditio tentationibus succumbere solito: ratio utriusque est, quia ex juris peritis valida praesumptio, et probabilitas ex consuetis desumitur. 3. Si quis valde timide, et suspense se processisse meminit. 4. Si comperias te fuisse sub tali dispositione, talibusque circumstantiis ut faciliter potuisses peccatum exsequi, non tamen sis exsecutus, imo cum tui plene compos es, pro viribus respicis, praesumere potes, te non plene consensisse; quia non ita faciliter affectus deliberatus mutatur. Hinc ut advertit. Tamb., cap. 1, *De pecc.*, § 3, quando motus pravus tempore imperceptibili insurgit, et paulo post ut advertis curas expellere, est signum nullius, aut certe duntaxat imperfecti consensus praestiti. 5. Si quis soleat ita esse affectus, ut animum firmum, et saepe repetitum non committendi mortale habeat, praesumere potest non plene consensisse peccato, hic enim non consensit faciliter, et quod est multoties odio habitum, si postea plene ametur, facillime cognoscitur.

(23. Postremo circa gravitatem materiae est eam agnoscere, vel ex horrore rei, et gravi conscientiae remorsu, vel ex eo quod deprehendatur rem esse contra legem graviter obligantem; legem vero graviter obligare dignoscitur, vel ex modo loquendi sac. Scripturae, ut si poenam aeternam, v. g. comminetur, vel ex declaratione Ecclesiae, vel ex communi sensu doctorum.

(24. Peccatum mortale potest esse triplex. Primo mortale *ex genere suo*, quod scilicet ex ipso objecto secundum se habet intrinsicam malitiam mortalem, seclusa prohibitione legis, ut blasphemia, adulterium, et huiusmodi. Secundo mortale *ex praeepto*, quod ideo solum mortale est, quia lege positiva prohibetur, ut comedere carnes diebus Veneris et Saturni, opera servilia facere diebus festis, et huiusmodi: tertio mortale *ex accidente*, vel *circumstantia*, quod licet secundum se, neque ex objecto, neque ex praeepto mortale sit, sed vel veniale, vel omnino indifferens, tamen ex accidente, vel circumstantia aliqua malitiam mortalem contrahit, ut ratione conscientiae erroneae, ratione mortalis finis adjuncti, ratione contemptus, et huiusmodi, ut clarius infra. Sic communis doctorum.

(25. Peccatum veniale etiam triplex esse potest. Primo, veniale *ex genere suo*, quod scilicet ex natura sua, et proprio objecto ita levis est malitiae, ut, seclusa malitia alterius speciei, non possit excrescere in peccatum mortale, ut est verbum otiosum, mendacium jocosum vel officiosum, vana cogitatio et huiusmodi. Secundo, veniale *ex imperfe-*

(24) E. R. Animadvertas velim, mi Lector, per raro contingere, in praeeptis praesertim divinis et naturalibus, peccatum mortale, *ex conscientia er-*

ctione actus, quod scilicet, quamvis ex genere suo sit mortale, tamen ex defectu plenae advertentiae, et perfectae deliberationis evadit hic et nunc in individuo veniale, ut est subitus, et non plene deliberatus motus odii, luxuriae, superbiae, invidiae, et huiusmodi. Tertio, veniale *ex parvitate materiae*, quod scilicet, quamvis ex genere suo sit mortale in sufficienti materia, evadit veniale ratione parvitatatis, ut est furtum unius oboli, aut alterius rei levis, et huiusmodi. Sic doctores communiter.

(26. Peccatum mortale *ex suo genere* fit veniale *per accidens* in individuo potissimum quatuor modis. Primo, *ex conscientia erronea* (24), quando scilicet quis ex errore invincibili putat peccatum aliquod esse veniale tantum, quod revera mortale est, ut perjurium assertorium in re levi, tunc enim is solum venialiter peccat; secundo, *ex causa excusante*, quando scilicet, quamvis non adsit plena causa excusans a peccato in toto, adest tamen aliqualis causa excusans in modico sui defectu a mortali, et veniale constituens, ut ignorantia invincibilis excusat a toto peccato, ignorantia tamen aliquantulum vincibilis, et leviter culpabilis excusat a mortali, et constituit veniale; item metus gravioris morbi excusat omnino a jejuniis, vel ab auditione sacri; metus autem morbi non ita gravis excusat a mortali, et venialem efficit transgressionem, et sic de similibus: tertio, *ex imperfectione actus*, quando scilicet, nec ex parte intellectus adest perfecta advertentia, nec ex parte voluntatis plenus consensus, quorum unum si desit, et adsit solum imperfecta advertentia, vel semiplenus consensus, erit solum peccatum veniale ex imperfectione actus in quacunque materia, lege seu praeepto; sic omnis actio de se mortaliter peccaminosa, quae fit a semidormiente, semiebrio, distracto, vel turbato vehementi passione, ita ut ad id, quod agit, ejusque malitiam advertere plene non possit, nec plenum et perfectum consensum praebere ratione imperfectae advertentiae, et imperfecti, seu non pleni consensus, erit solum peccatum veniale; dummodo non fuerit mortale in causa; quarto, *ex parvitate materiae*, quando scilicet aliquid, quod ex genere suo in sufficienti materia esset mortale, hic et nunc evadit veniale ratione parvitatatis materiae, ut furtum unius oboli, aut alterius levis rei, et huiusmodi. Sic communis doctorum.

NOTA ROMANI THEOLOGI.

Cave ne putes, metum levem quoque excusare hominem a mortali culpa, levis enim metus est vanus, ac lex aliunde obligat saltem, cum aliquo incommodo, etsi ecclesiastica sit. Hinc regula juris habet, *vani timoris justa excusatio non est.*

RESPONSIO AUCTORIS.

At haec ipsa est mea opinio: etenim sub

ronea, veniale evadere. Haec enim praeepta talia sunt, ut ignorantiam invincibilem a culpa excusantem haud facile admittant.

verb. Merus, n. 27, tradidi expresse, quod metus gravis cadens in constantem virum excusat a praeepto positivo, tam divino quam humano. Vide ibi, n. 27 et 28. Scio enim ego, quod *vani timoris justa excusatio non est*, per textum expressum in l. *Vani timoris* 184, ff. *De divers. regul. jur.* sine nullo numero allegata ab Antoine, a quo theologus noster ipsam sine citatione desumpsit.

(27. Peccatum *ex genere suo* veniale potest per accidens fieri mortale potissimum sex modis. Primo, *ex conscientia erronea*, quando scilicet quis ex errore invincibili credit peccatum aliquod esse mortale, licet de se revera non sit, nisi veniale, ut credens erronee, quod mendacium jocosum sit mortale, si jocosae mentiatur cum tali errore invincibili, peccat mortaliter. Secundo, *ex fine mortaliter malo*, quando scilicet ratione finis mortalis adjuncti, quod est de se leve, evadit mortaliter grave, ut si quis leviter, vel officiose mentiatur, ut feminam inducat ad fornicationem vel adulterium, ipsum mendacium de se veniale fit mortale ratione talis pravi finis. Tertio, *ex contemptu*, quando scilicet transgressio aliqua, seu inobedientia de se venialis committitur ex formali contemptu legis vel legislatoris, tunc enim licet materia legis obligantis sub veniali sit levis, contemptus tamen legis, seu legislatoris est gravis. Quarto, *ex scandalo*, quando scilicet ratione gravis scandali, quod peccator secuturum praevideat, aut praevidere potuit ac debuit, aliqua sua actio venialis cedit directe in grave proximorum scandalum, seu ruinam spirituales; sic levitates de se veniales religiosorum coram saecularibus exinde graviter scandalizandis evadunt mortales. Quinto, *ex ultimo fine constituto*, quando scilicet ex nimio affectu ad aliquod peccatum de se veniale constituit quis in eo ultimum finem, ut si quis ita inordinate afficiatur ad fabulas, ad verba ctiosa seu jocosae, ad lusum, et huiusmodi, seu offendant, quam illis privari; tunc enim is graviter peccat, quia in ipsis peccatis de se venialibus constituit ultimum finem, cum plus creaturam, quam Deum diligit. Sexto, *ex periculo*, quando scilicet advertitur in aliqua actione de se veniali tantum, aut etiam indifferenti, adesse periculum proximum labendi in mortale, juxta illud *Ecclesiastici*, III, n. 27: *Qui amat periculum, in illo peribit*. Sic si quis excedendo in potu, etsi venialiter tantum, certo praevideat se inebriando in pollutionem aliudve peccatum lapsurum, si frequentando conversationes de se non mortaliter malas, certe ex experientia praevideat se mortaliter peccaturum, et huiusmodi, eo ipso peccat mortaliter.

(28. Peccatum formaliter acceptum non consistit in positivo, sed in privativo, id est in carentia, seu privatione debitae rectitudinis, seu conformitatis ad legem divi-

nam. S. Bonaventura, in 2, dist. 37, art. 1, quaest. 2; Scotus in 2, dist. 37, q. 1, et Scotistae passim cum plurimis aliis contra varios alios.

(29. Nostram tamen conclusionem videntur aperte tenere plurimi sancti Patres: sanctus enim Dionysius, sive potius auctor libri *De divinis nomin.*, c. 4, circa finem sic ait: « Relinquitur ergo malum imbecillitatem, atque privationem boni esse. » S. Ambrosius, lib. *De fuga saeculi*, cap. 4, sic habet: « Non inveniet in me malitiam, quia malitia nihil est. » S. Augustinus, tract. 1, in *Joann.*, sic habet: « Peccatum nihil est, et nihil fiunt homines cum peccant. » S. Damascenus, lib. VII, *De fide*, cap. 4, sic expresse dicit: « Nihil aliud est malum, nisi boni privatio: » quae verba habet etiam S. Fulgentius, lib. *De fide ad Petrum*, cap. 11. S. Anselmus, lib. *De concordia praescientiae et praedestinationis*, cap. 1, aperte pronuntiat: « Non est injustitia qualitas, aut aliqua essentia, sed tantum absentia debitae justitiae. »

(30. Et probatur ratione, quia, si peccatum non consisteret in privativo, sed in positivo, haberet causam sui efficientem, sed non haberet causam sui efficientem, ut expresse docet sanctus Augustinus, lib. VII *De civitate Dei*, cap. 7, ibi: « Nemo ergo quaerat efficientem causam malae voluntatis: non enim est efficiens, sed deficiens; quia nec illa effectio est, sed defectio, adeoque, » etc. Tum quia eodem modo se habet peccatum ad legem, sicut malitia moralis ac dictamen rationis; sed malitia moralis consistit formaliter in privatione conformitatis, seu convenientiae ad dictamen rationis; ergo peccatum consistit in privatione rectitudinis, seu conformitatis ad legem; unde S. Thomas 1-2, quaest. 83, art. 4, dicit quod « ordinatio actus sit quoddam bonum, » et subdit: « Hujus privatio est essentialiter ipsum peccatum. » Tum etiam, quia si peccatum formaliter consisteret in positivo, sequeretur, quod Deus per se, et directe esset causa peccati, quia omne positivum per se, et immediate efficitur a Deo: *Omnia enim per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil* (Joan. 1). Quod autem Deus per se, et directe sit causa peccati, est falsissimum, quia Deo, qui nihil odit eorum, quae fecit, *odio sunt impius, et impietas ejus* (Sap. XIV), adeoque, etc.

(31. Distinctio specifica moralis peccatorum omissionis desumitur ex actibus debitis, quorum sunt omissiones; unde omissiones illae sunt peccata specie distincta, quae privant actibus debitis secundum speciem moraliter distinctis. *Communis*. Hinc ommissio missae die festo audiendae distinguitur specie ab omissione praeepti jejunii, quia auditio missae, et observantia jejunii sunt actus debiti specie distincti; e contra ommissio missae in die Dominico, et ommissio missae in die festo non distinguuntur specie moraliter, quia neque actus praeeptus auditionis missae in praedictis distinguitur specie.

(32. Distinctio specifica moralis peccatorum commissionis desumitur ex diversis specie virtutibus, seu diversis ejusdem virtutis rectitudinibus, quibus privant. Sic Scotus, in 2, dist. 37, quæst. 1, et Scotistæ passim, alique tenentes, peccatum actuale formaliter consistere in privativo, et non in positivo. Et ratio est, quia peccatum formaliter sumptum est privatio rectitudinis debitæ, seu debitæ conformitatis præcepto; ergo ubi reperitur diversitas specifica privationum, reperitur et diversitas specifica peccatorum, licet sit unicus actus, vel plures; atqui ubi actus privatur diversis specie rectitudinibus debitæ, adsunt diversæ specie privationes, cum privationes specificentur a formis, quibus privant, ergo, etc.

(33. Dicitur autem notanter sub disjunctione ex diversis specie virtutibus, seu diversis ejusdem virtutis rectitudinibus, quia ad distinctionem specificam moralem peccatorum sufficit, ut vel diversis specie virtutibus opponantur, ut v. g. furtum et mollities, quorum prius opponitur virtuti justitiæ, et alterum virtuti castitatis; vel opponantur eidem virtuti secundum diversas specie honestates, et rectitudines, ut verb. gr. mollities, sodomia et bestialitas, quæ, non obstante, quod opponantur eidem virtuti castitatis, et eidem ipsimet naturæ, tamen quia ipsi opponantur secundum diversas honestates et rectitudines, propterea distinguuntur specie, non solum in genere entis, sed etiam in genere moris; unde merito ab Alexandro VII, die 24 Septembris 1665, fuit damnata sequens propositio 24 in ordine: « Mollities, sodomia et bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in confessione se procurasse pollutionem. »

(34. Distinctio numerica moralis peccatorum desumitur ex distinctione numerica actuum voluntatis moraliter interruptorum; unde tot sunt numero distincta peccata, quot sunt actus voluntatis moraliter interrupti et repetiti. Communis. Et ratio est, quia cum voluntas sit principium actuum moralium bonorum et malorum, nec ullum sit peccatum nisi in quantum ab ipsa voluntate deliberata procedit, hinc sequitur, quod tot peccata numero distincta multiplicentur, quot actus pravi ipsius voluntatis moraliter interrupti repetuntur.

(35. Actus autem voluntatis interim moraliter interrupti censentur, quoties nec formaliter, nec virtualiter perseverant, id est quoties nullus effectus assignari potest, in quo virtualiter prior ejusmodi actus permanere censeatur. Et ita actus internus voluntatis moraliter interruptitur per retractionem, seu voluntatem contrariam. Item moraliter interruptitur actus internus voluntatis per cessationem ab illo voluntariam et liberam. Imo aliqui, inter quos Vasquez XII, disp. 15, cap. 3, Diana, et alii tenent actum internum peccaminosum moraliter interrupti etiam per cessationem involuntariam et naturalem, sive ea

fiat per somnum, sive per-distraktionem ad alia.

(36. Hinc resolves primo, quod peccata interna, quæ solo animo perficiuntur, ut odium Dei, vel proximi, hæresis, defectio venerea morosa, et hujusmodi, toties multiplicantur numero, quoties actus ipse internus peccati renovatur, quia quilibet talis actus internus in se est completus, et posterior actus nullam habet dependentiam, vel connexionem cum priori. Communis.

(37. Resolves secundo, quod peccata, quæ opere externe perpetrantur, toties numero multiplicantur, quoties actus ipsi exteriores peccatum illud consummantes repetuntur, quia interveniunt plures actus mali, quorum unus ad alterum non ordinatur, nullamque cum ipso habet connexionem, cum quilibet eorum in se sit completus actus. Communis.

(38. Resolves tertio, quod quando actus sunt ordinati ad unum numero actum, seu finem principalem, omnes illi actus non sunt tot peccata distincta ab ipso actu finali, sed unum duntaxat peccatum, quia unitatem numericam desumunt ab ipso actu principali et finali; unde oscula, tactus, verba impudica et alii actus copulam præcedentes, comitantes, et subsequentes unum numero peccatum integrant cum actu principali, seu finali, nempe cum copula; quæ sola est explicanda in confessione. Communis. * Generatim tamen eorum numerus exprimens est, eo quod multum aggravant peccatum, « quod tanto gravius est, quanto plura concurrunt, » ut docet Antoine in tractatu De peccatis, cap. 1, in resp. ad quæst. 6, num. 4, ubi hæc addit: « Si quæ tamen circumstantiæ extraordinariæ per se malæ illis adjungerentur, speciatim explicandæ sunt, ut monet Suarez. Dixi, similis malitiæ; nam si media assumpta, vel actus habeant malitiam specie diversam a malitia finis, seu actus principalis, sunt plura specie peccata exprimens. Delectationes vero morosæ, tactus et verba impudica, quæ subsequuntur copulam, sunt peccata inter se, et a copula distincta. Ita Suarez, Vasquez et alii. Quia sunt ex se inchoationes ac dispositiones ad novam copulam. Et quia actus subsequentes actum principalem, ac consummatum, neque sunt partes aut dispositiones, nec proprietates prioris actus, neque etiam ejus complementum, cum ipse actus sit consummatus, et ex se completus, neque in illo expresse intelliguntur, cum ei tantum per accidens ex malitia operantis adjungantur. »

(39. Resolves quarto, quod quando actus sunt disparati, ita ut unus non dependeat ab alio, nec ordinetur ad ipsum, tunc tot sunt numero peccata, quot sunt actus in se completi et consummati, quia quilibet actus habet terminum definitum et limitatum, in quo completur et terminatur, adeoque de se independentem ab alio est peccatum; unde qui plures homines successive occidit, plura commisit homicidia numero distincta; qui plures fornicationes commisit eadem nocte

etiam cum eadem muliere et voluntate continuata per totam noctem fornicandi, plura commisit peccata fornicationis numero distincta in confessione explicanda. Communis.

NOTA ROMANI THEOLOGI.

Etiamsi non successive, sed unica actione, seu ictu occideret, plura homicidia committeret numero distincta.

RESPONSIO AUCTORIS.

Hæc nota non percutit meum assertum. An autem plures occidens unica actione, seu ictu, plura revera homicidia committat, eorum teneo opinionem, qui affirmant, præsertim si unica actione, seu ictu plures intendat occidere, et revera occidat.

* Pariter ut scribit Antoine, loc. cit., si actus similis malitiæ « subordinati non referantur per intentionem peccantis ad eundem actum principalem, sunt multiplex peccatum. Quia tunc non uniuntur, nec in æstimatione prudenti censentur una moraliter actio, et ad actum subordinatum, et actum principalem requiritur duplex, etiam moraliter, deliberatio et determinatio. Sic si Petrus primo voluisset tantum vulnerare Paulum, et postea ex ira fervescente eum occideret, sunt duo peccata speciatim explicanda. Item si Titius oscula et tactus exercens non intendat copulam, sive hæc postea ob libidinem auctam sequatur, sive non, debet numerum tactuum et osculorum confiteri. Imo actus sibi subordinati, et ad eundem finem ordinati, sunt plura moraliter peccata, si inter illos intercedat magna mora temporis; quia tunc censentur moraliter interrupti nec continuari. » *

(40. Peccatum originale deletur in infantibus per solum baptismum in re susceptum. Cap. Majores 3, De baptismo; cap. Firmissime 2, et cap. Nulla præter 142, dist. 4, De consecr.; ibi: « Nulla præter baptismum salus promittitur infantibus, quia infantes, si per sacramentum, quod ad hoc est divinitus institutum, in credentium numerum non transeant, in tenebris manent; » cum similibus juncto concilio Florentino, in Decreto Eugenii, § Primum omnium, et concilio Tridentino, sess. v, § 5, et sess. vi, cap. 14, et sess. xiv, cap. 8. * Nota, quod ubi noster auctor ait, per solum baptismum in re susceptum, loquitur de baptismo sive fluminis, sive sanguinis, ut cohæreat hæc doctrina cum iis, quæ alibi dicta sunt, verb. BAPTISMUS, art. 1, num. 16, et verb. MARTYRIUM, num. 13 et 14. *

(41. In adultis autem peccatum originale deletur per baptismum sive in re, sive in voto. Imo in ipsis adultis per baptismum delentur insuper omnia peccata personalia ante ipsum baptismum commissa; non solum quoad culpam, sed etiam quoad totam pœnam; sic expresse concilium Florentinum, in citat. Decret. Eugenii, § Primum omnium, his verbis: « Hujus sacramenti effectus est remissio omnis culpæ originalis et actualis,

omnis quoque pœnæ, quæ pro ipsa culpa debetur; propterea baptizandis nulla pro peccatis præteritis injungenda est satisfactio, sed morientes antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum cælorum, et Dei visionem perveniunt. » Et hoc idem definivit concilium Tridentinum, sess. v, § 5, ubi docet, homines per baptismum renasci Deo innocentes, immaculatos, puros, innoxios, Deo dilectos, hæredes Dei et cohæredes Christi, « Ita ut nihil prorsus eos ab ingressu cæli remoretur; » et expressius, sess. vi, cap. 14, ubi dicit, in sacramento Pœnitentiæ non semper totam pœnam remitti, ut in baptismo fit; quod latius repetit, sess. xiv, cap. 8, ubi in hoc constituit discrimen inter justificationem, quæ per baptismum et per sacramentum Pœnitentiæ fit.

(42. Peccatum mortale post baptismum commissum remittitur solum per sacramentum Pœnitentiæ in re vel in voto, id est per sacramentum Pœnitentiæ vere, et realiter susceptum, aut per contritionem cum voto tale sacramentum suscipiendi. Sic ultra varia sacræ Scripturæ testimonia, expresse sacrum concilium Tridentinum, sess. xiv, cap. 1, 2 et 4; et ibidem, cau. 1, 2 et 3.

(43. Unum autem peccatum mortale in hac providentia remitti non potest sine alio; expresse enim deducitur, tum ex sacræ Scripturæ, quæ non nisi integram peccatorum remissionem promittit pro integra pœnitentia, ut patet Ezechiel, xviii, 21, ibi: Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est... omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor. Unde si pœnitens de uno solo peccato complacentiam haberet, jam esset prorsus indignus remissionis aliorum, juxta illud Jacobi, ii, 10: Qui-cunque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus; tum ex doctrina concilii Tridentini, De justificatione, sess. vi, et De pœnitentia, sess. xiv, ubi justificationem declarat per modum vivificationis et liberationis a morte juxta modum loquendi sacræ Scripturæ. Hæc autem non habetur, nisi per integram omnium peccatorum mortalium remissionem, nam per unum solum peccatum mortale, quod in anima remaneret, homo non esset justus, sed impius; non esset vivus, sed mortuus spiritualiter, demum non esset in statu salutis, sed damnationis æternæ. Sic communis Catholicorum.

(44. Neque de facto unquam remittitur peccatum veniale sine remissione peccati mortalis. Communis Catholicorum cum S. Thoma, iii part., quæst. 87, art. 4. Et ratio est, quia nullum etiam veniale peccatum remittitur de facto sine infusione gratiæ sanctificantis; sed gratia sanctificans non potest de facto consistere cum peccato mortali, ergo, etc. Tum quia inconveniens et absurdum est, quod Deus reconcilietur in re levi illi, a quo manet graviter offensus, et cum quo graves adhuc gerit inimicitias, ut est peccator perseverans in peccato mortali.

(45. Potest tamen econtra remitti peccatum mortale, quin remittatur peccatum veniale, quia potest haberi dolor de mortali, quin habeatur dolor de veniali, imo adsit complacentia de ipso veniali, quod infusionem gratiæ sanctificantis non impedit. *Communis*.)

(46. Peccatum veniale post baptismum commissum remittitur universim duobus modis, primo ex opere operantis, secundo ex opere operato per sacramenta, et aliquatenus per sacramentalia. *Communis*.)

(47. Ex opere operantis remittuntur peccata venialia per contritionem, et quidem omnia quorum displicentiam continet, seu de quibus in genere saltem habetur contritio. *Communis* ac certa; cum enim contritio perfecta sufficiat ad tollenda peccata mortalia; multo magis sufficiat ad tollenda venialia. (48. Item ex opere operantis peccata venialia delentur in homine justo per attritionem de iisdem conceptam, utpote quod Deum offendendo venialiter, sit peccator penas purgatorii, aliasque penas temporales promeritus. Item privationis majoris gratiæ, gloriæ, etc. Suarez, part. III, tract. 4, disp. 11, sect. 3, n. 11; Mastrius, *Theol. moral.*, disp. 11, quæst. 4, n. 82, et ipso teste omnes Scotistæ, Coninch., dis. 2, dub. 4; Reiffenstuel, *Theol. moral.*, tract. 3, *De peccatis*, dist. 1, quæst. 3, n. 28; Sporer, tom. III, *Theol. sacramental.*, part. III, cap. 2, sect. 4, n. 37, et plures alii contra Vasquez, et quosdam recentiores in homine justo ad deletionem venialium extra sacramentum requirentes contritionem formalem, vel saltem virtuaalem; et ratio nostræ conclusionis est, quia ex opposita sententia sequeretur quod magis vel æque rigorosa satisfactio exigeretur pro peccato levi seu veniali, ac pro peccato gravi seu mortali, quod non convenit iustitiæ; sed contritio formalis, seu virtualis necessario extra sacramentum exigitur ad deletionem peccati mortalis, ergo talis satisfactio non necessario exigitur ad deletionem venialis, præsertim in homine justo, sed minor sufficit, qualis est attritio, cum minor offensa sit venialis, quam mortalis.)

(49. Item ex opere operantis peccata venialia delentur in homine justo per omne opus meritorium propter Deum factum in ordine ad deletionem peccatorum venialium, seu saltem in ordine ad deletionem omnium suorum peccatorum, ut sic a Deo ad talem finem acceptetur. Sic Scotus, in 4, dist. 21, q. 1, § *In ista questione*; Mastrius, *loc. cit.*, n. 83, et, ipso teste, Scotistæ omnes, Suarez, *loc. cit.* et plurimi alii: et ratio desumitur ex illa Salvatoris promissione *Luc. VI: Dimittite, et dimittimini*, quæ promissio habetur similiter de actibus aliarum virtutum, ac præsertim misericordiæ, sæpe sæpius in sacra Scriptura: tum quia concilium *Tridentinum*, sess. XIV, c. 5, dicit, quod peccata venialia multis aliis remediis expiari possunt, ibi: « Multisque aliis remediis expiari possunt; » unde S. Augustinus, alique sancti Patres et doctores dicunt, quod peccatorum venialium remis-

sionem a Deo consequimur per Orationem Dominicam, et alias preces ad Deum fusas continentes in se petitionem veniæ peccatorum, atque per omne opus bonum factum, et Deo ad talem finem oblatum.

(50. Item ex opere operantis peccata venialia delentur in homine justo per actum formalem amoris Dei super omnia, quo Deus præfertur omnibus omnino rebus ei displicitis, tam levibus quam gravibus; justus enim perfecto amoris actu se Deo absolute et penitus subjiciens, volens ipsi in omnibus actionibus placere et obtemperare, eo ipso implicite saltem, et virtualiter detestatur omnia peccata, non solum mortalia, sed etiam venialia, quatenus omnia Deo displicent, adeoque talis actus perfecti amoris semper ad omnia, etiam venialia se extendit, atque omnia delet secundum culpæ reatum. *Communis*.)

(51. Ex opere operato peccata venialia remittuntur per omnia sacramenta novæ legis cum debita dispositione suscepta; dummodo ad ea nullus formalis, vel virtualis vigeat affectus. Sic S. Thomas, III part, quæst. 87, art. 3; Mastrius, *loc. citat.*, n. 85, et, ipso teste, communis sanctorum Patrum et doctorum. Et ratio est, quia omnia sacramenta novæ legis instituta sunt ad sanctificandas animas nostras ex opere operato, easque perfecte disponendas ad gloriæ consecutionem, et consequenter ad tollenda omnia impedimenta, quæ aliquo modo possunt a gloriæ consecutione impedire: unde cum peccata venialia nos retardent a consecutione gloriæ, debent per sacramenta digne suscepta remitti.)

(52. Per sacramentalia remittuntur peccata venialia ex opere operato, remote tamen, et mediate, quatenus nempe per preces Ecclesiæ junctas rebus sacramentalibus, dum iis pie utimur, movetur Deus (etsi non infallibiliter), ut in nobis excitet pios illos motus, quibus adnexa est remissio venialium, partim ex opere operantis, quatenus homo iis sacramentalibus pie utitur in remedium, ac remissionem peccatorum suorum cum piis motibus displicentiæ peccatorum, conversionis in Deum, amoris, adorationis, et hujusmodi: et hæc videtur esse mens D. Thomæ, III part. q. 87, part. III, ubi habet hæc verba: « Triplici ratione aliqua causant remissionem venialium peccatorum; uno modo in quantum eis infunditur gratia, quia per infusionem gratiæ tolluntur venialia peccata, ut supra dictum est; et hoc modo per eucharistiam et extremam unctionem, et universaliter per omnia sacramenta novæ legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur: secundo in quantum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorum; et hoc modo confessio generalis, tunsio pectoris, Oratio Dominica operantur ad remissionem peccatorum venialium. Nam in Oratione Dominica petimus: *Dimitte nobis debita nostra*. Tertio modo in quantum sunt cum aliquo motu reverentiæ in Deum, et ad res divinas. Et hoc modo benedictio episcopi (* et qui-

dem etiam sacerdotis in missa, et præsertim cum venerabili sacramento*), aspersio aquæ benedictæ, quælibet sacramentalis unctio, oratio in Ecclesia dedicata, et si quæ alia sunt hujusmodi, operantur ad remissionem venialium peccatorum. » Hactenus S. doctor relatus et secutus a Spor., t. III, *Theol. sacram.*, part. III, c. 1, sect. 4, n. 45. Et videtur idem sentire Scot., in 4, dist. 21, q. 1, idem sentit Reiffenst., *loc. c.*, n. 31 et seq. et com. DD.

(53. Sacramentalia autem sic appellantur, vel ex eo quod soleant adhiberi ad sacramenta efficienda, vel ministranda, ut effusio crucis, benedictiones, orationes Ecclesiæ; vel ex eo, quod aliqualem sequantur, et imitentur virtutem sacramentorum, ut aspersio aquæ lustralis, usus rerum benedictarum ab Ecclesia, confessio generalis, tunsio pectoris, et hujusmodi. (54. Et communiter enumerantur sex, ad quæ cæteræ reducuntur, et continentur sequenti versiculo:

Orans, Tinctus, Edens, Confessus, Dans, Benedicens.

(55. Per ly *Orans* denotatur quotidiana oratio fidelium, ac præsertim *Pater noster*, de quo dicitur cap. *De quotidianis*, De Pœnit., diss. 3: « De quotidianis, brevioribus levibusque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit; eorum est enim dicere *Pater noster, qui es in caelis*, etc. Delet omnino hæc oratio minima et quotidiana peccata: » huc reducitur tunsio pectoris.

(56. Per ly *Tinctus* significatur aspersio aquæ benedictæ, de qua c. *Aquam*, De consec., dist. 4, sic legitur: « Nam si cinis vitulæ sanguine aspersus populum sanctificabat et mundabat, multo magis aqua sale aspersa, divinisque precibus sacra, populum sanctificat atque mundat. » Huc reducitur unctio cæremonialis in regem, et similes unctiones; item propositio cineris benedicti.

(57. Per ly *Edens* intelligunt aliqui dignam sacrosanctæ eucharistiæ, imo cujuslibet sacramenti susceptionem; verum hoc non tam videtur spectare ad sacramentalia, quam ad ipsa sacramenta, et hinc alii per ly *Edens* intelligunt devotam manducationem panis benedicti, et hujusmodi.

(58. Per ly *Confessus* communiter intelligitur confessio generalis, quæ in hunc finem ab Ecclesia est instituta, ut dicatur in principio missæ, atque sub prima, et completorio.

(59. Per ly *Dans* denotatur elargitio elemosinæ, juxta illud *Tob. IV: Eleemosyna ab omni peccato liberat*; Daniel. IV: *Peccata tua elemosynis redime*, et alibi. Huc reducuntur alia opera misericordiæ, tum corporalia, tum spiritualia.

(60. Tandem per ly *Benedicens* designatur benedictio episcopi vel abbatis consecrati alios benedicens, prout explicat Bonacina, tom. I, disp. 5, quæst. 6, sect. 2, punct. 2, citans plures alios, et tenet Glossa, in *Proœmio sexti Decretalium*, vers. *Benedi-*

ctionem, ubi inquit: « Per benedictionem prælati devote susceptam venialia remittuntur, » atque ad hoc allegat cap. *Dictum est*, cap. *Maledicam*, cap. *Intra 1*, quæst. 1, quamvis non adeo clare id habeant. Hæc ad litteram P. Reiffenst., *Theol. moral.*, tract. 3, dist. 2, q. 3, a n. 34 ad 39.

(61. Pœna debita decedentibus cum solo peccato originali non una et eadem ab omnibus assignatur: quinque enim de infantibus non baptizatis referuntur auctororum sententiæ a Bellarmino, tom. III, *De controversiis*, lib. VI *De statu peccati*, cap. 1, ubi sic habet: Prima sententia fuit eorum, qui regnum cælorum infantibus non baptizatis promittere audebant, etiamsi non negarent eos in peccato originali conceptos et natos. Ita sensit quidam Vincentius, quem refellit S. Augustinus, in lib. I, *De origine animæ*, cap. 9, et lib. III, cap. 13. Idem sensit Zuinglius, in *declarat. De peccato originali ad Urbanum Regium*, ubi docet probabile esse per Christum universam naturam humanam ita esse restitutam, ut etiam filii infidelium sine baptismo decedentes salventur. Et id censet non solum probabile, sed etiam certum, de filiis fidelium; quem errorem, quod attinet ad filios fidelium, sequuntur multi sectatorum, ut Bucerus, Martyr, Calvinus, et alii.

(62. Secunda sententia paulo quidem minus liberalis, sed tamen valde mitis, fuit eorum qui parvulos non baptizatos excludabant a regno cælorum, et vita beata salutis promissa, tamen eis dabant vitam æternam, et naturalem beatitudinem sine ulla molestia, aut dolore extra regnum beatorum, et procul a carcere damnatorum, hoc est in loco medio inter gehennam et cælum, qualis locus vix potest fingi alius quam terræ convexum; ita sensisse olim Pelagianos docet S. Augustinus, in lib. *De hæresibus*, c. 88: « Nam, inquit, etiamsi non baptizentur, promittunt eis extra regnum quidem Dei, sed tamen æternam, et beatam quamdam vitam suam. » Ad quem errorem proxime accessisse videntur Ambrosius Cætharinus in lib. *De statu puerorum sine baptismo decedentium*; Albertus Pighius, in *Prima controversia*, et Hieronymus Savonarola in l. *De triumpho crucis*; docent enim ipsi (et alii), infantes sine baptismo morientes futuros post judicium beatos naturali beatitudine, et in quodam veluti paradiso terrestri perpetuo, feliciterque victuros.

(63. Tertia sententia jam aliquanto severior. docet parvulos sine baptismo decedentes damnari apud inferos æterna morte, sed tamen sic puniri carentia visionis Dei, quæ dicitur pœna damni, ut nullum patiantur omnino dolorem, neque internum neque externum. Ita docet S. Thom., in q. 5. *De malo*, art. 1, 2 et 3, et tum ipse, tum alii aliquot scholastici doctores in 1 *Sententiar.*, dist. 33.

(64. Quarta sententia superiore adhuc superior liberat quidem parvulos ejusmodi a cruciatu ignis et vermis, de quo legimus.